

BROEN

Medlemsblad for
FREDENSBORG-HUMLEBÆK LOKALHISTORISKE FORENING
3. årgang nr. 2 – Efterår 2016

*Blomsterbed i Hotel Prinsens have, hvor Store Kro kan anes mellem træerne .
Malet af Carlo Hornung Jensen i 1958.*

Fredensborg-Humlebæk lokalhistoriske medlemsblad Broen, udkommer 2 gange årligt og udsendes til foreningens medlemmer m.fl.

Indholdsfortegnelse:

Meddelelser fra foreningen	side 3
Kronprinsesse Louises børneasyl i Sletten	side 4
Havrebjerghuset og en Ib Andersen fantasi	side 9
Program: Efteråret 2016	side 11
Villa Zoar og den forsvundne park	side 17
Bognyt	side 21

Redaktør: Peter Heiberg - Nørredamsvej 3, 3480 Fredensborg
peter@heibergs.net - tlf. 50 62 19 47

Forsidegrafik m.m.: Per Eckart Hansen

Hjemmeside: www.fredensborg-humlebaek-lokalkalhistorisk.dk.

Facebook: www.facebook.com/fredensborghumlebaeklokalkalhistorisk

---

Oplag: 500 eksemplarer - ISSN: 2246-5111 (online version)

Deadline for næste nummer af medlemsbladet er:

1. december 2016

Materiale sendes elektronisk til bladets redaktør.

Meddelelser fra foreningen

Sammen med dette nummer af BROEN udkommer årsskriftet til medlemmerne om Landsbyen Langstrup,

Vi håber på god modtagelse af denne årbog, som har spændende artikler om Langstrup området. Der vil i efteråret blive holdt et eftermiddagsforedrag om landsbyen i både Fredensborg og Humlebæk. Vore arrangementer har som tidligere haft en rigtig god tilslutning.

Foreningen har for nuværende 395 husstandsmedlemskaber. Vi har fået 16 nye medlemmer i 2016.

På midtersiderne finder I efterårets program, og bestyrelsen synes, at vi endnu en gang har fået sammensat et godt program. De fleste af arrangementerne denne gang kræver entré og foredraget om Storm P er på Nivaagaards Malerisamling - til dette foredrag er der tilmelding.

Foreningens primære opgave er jo at fortælle om den tidligere Fredensborg-Humlebæk kommunes historie, og det bestræber vi os da også på, både i vore foredrag og ikke mindst i foreningens årsskrifter og medlemsbladet BROEN.

I efterårets program har vi I nogen grad fraveget dette i foredragene, og taget et par ikke lokalhistoriske emner op med foredragsholdere udefra.

Gå ind på vores hjemmeside:

www.fredensborg-humlebaek-lokalhistorisk.dk

her kan I orientere jer om foreningens virke. Vi er også på Facebook. Her fortæller vi om vores arrangementer og har historier med billeder fra områdets spændende fortid og nutid.

Bent Skov Larsen

Kronprinsesse Louises børneasyl i Sletten

Af Bent Skov Larsen

Asylet i Sletten er oprettet i 1880 på initiativ af lærer Hans Sigfred Hansen lærer ved Sletten skole fra 1867 til 1905. Lærer Hansen henvendte sig til flere personer for at få bygget Asylet på skolelodden overfor den nuværende Humlebæk skole, i dag Skolebakken! Han forsøger at nedbringe antallet af ulovlige forsømmelser; men der var brug for børnene i hjemmet til at passe mindre søskende, når far var på havet, og mor ude at sælge fisken. Derfor tog lærer Hansen initiativ til oprettelse af et børneasyl på skolelodden. Asylet blev i 1907 opført på den anden side af Gl. Strandvej. Sammen med den ældste del af Humlebæk skole af den meget anerkendte Arkitekt Carl Harrild (1868 –1932). Samme arkitekt tegnede også Grønholt skole i 1912. Asylet var børnehave til 1956, hvor der blev bygget ny børnehave på Solvangsvej. Mange ældre Humlebækkere har gået på Asylet. I nogle år var Asylet bolig for de af kommunen anviste lejere. I begyndelsen af 1960'erne var her i nogle år ungdomsklub. Asylet blev revet ned i forbindelse med opførelsen af Humlebæk hallen, så der blev vej ind til hallen fra Gl. Strandvej.

Da lærer Hans Sigfred Hansen forlod skolen i 1905 fortalte han om forholdene for børnene og oprettelsen af Børneasylet til dagbladet *Nord-sjælland* 1.1.1908:

" Da jeg for ca. 40 år siden begyndte min gerning i Sletten Skole, maatte Fiskerne i Byen kæmpe haardt for at erhverve det daglige Brød. Mændene maatte jo tidligt og silde færdes paa Søen med deres Fiskeredskaber, og Kvinderne maatte vandre to-tre ja endnu flere Mil ud i Landet med den tunge Fiskekurv paa deres Ryg for at faa den fangede Fisk solgt. Ofte har jeg ved Midnatstide set en Skare Kvinder vandre ud af Byen i Mulm og Mørke, ofte i forrygende Snevejr eller Regn, for tidlig om Formiddagen at være hos deres Købere i Lyngby, Ordrup eller endnu fjernere Steder. Naar de saa om Aftenen naaede Hjem igen, var de dødtrætte og maatte søge Hvile for at samle Kræfter, til de atter skulle af sted. Med Hus og Børn fik det saa gaa, som det kunne. Hvem der ikke har været Vidne til denne haarde Kamp for Tilværelsen, kan næppe danne sig en Forestilling om den. Skolen led meget under disse Forhold, særlig var Forsømmelserne meget talrige, i Reglen mødte kun Halvdelen af de skolepligtige Børn, ofte ikke engang saa Mange. Grunden hertil var, at de maatte blive hjemme for at passe

Gruppebillede med Asyls børn (Foto Fredensborg Arkiverne)

deres mindre Søskende, medens Forældrene var fraværende. Ofte var jeg nær ved at fortvivle under disse Forhold, og det Ønske laa nær, at der maatte oprettes et Asyl, hvor Børnene kunne sendes hen til Forældrene kom hjem, eller de større Børn kom fra Skolen. Jeg henvendte mig til forskellige Personer om at bistå mig med at få Tanken virkeliggjort, og særlig fik jeg en god støtte i Pastor Hansen og hans Hustru i Asminderød. Vor Tanke var at leje et Lokale i Byen og faa en Kvinde til at passe Børnene.

En Aften talte Fru Hansen om Sagen i Syforeningen i Fredensborg, og en Enkefru Lund – Søster til Forfatteren Beatus Dodt tilbød at tage til Sletten og være Asylmoder uden Løn; derved haabede vi at Sagen havde faaet et godt Stød fremad, men det viste sig, at ingen Passende Lejlighed var at erholde. Saa taler jeg en dag med afdøde Teglværksejer Friedrichsen, Sølyst om Sagen, og spørger ham halvt i Spøg, om han ikke nok ville sælge os nogle Tusinde Mursten til et godt Køb eller forære os dem. Han siger da: "Giv mig en Tegning, som I ønsker Asyllet, saa skal jeg bygge det så billigt og godt, som ingen anden kan gøre det". "Ja men vi har jo ingen Penge samlet endnu" siger jeg. "Det gør intet; jeg forlanger kun Bevis for, at jeg har Pengene nu" siger

Først i 1907 bygges Asylet samtidig med Humlebæk skole på Gl. Strandvej!
Bemærk det imponerende kronede monogram over stuevindue.

jeg. Det gør intet; jeg forlanger kun Bevis for, at jeg har Penge tilgode i Bygningen, og saa kan I betale lidt ad Gangen, naar I faar Penge". Dette storartede Tilbud meddelte jeg Pastor Hansen, og her blev da dannet en Komite til Indsamling af Bidrag til Asylet, og dette gik saa godt, at da Asylet stod færdigt, kunne vi udbetale Friederichsen henimod halvdelen af Byggegælden: hans Regning lød paa den forbausende lille Sum: 2350 kr. – Sogneraadet havde givet gratis Byggegrund paa Skolejorden.

Der blev saa dannet en Asylbestyrelse, bestaaende af Pastor Hansen og Hustru Asminderød, Pastor Blaumøller, Konsulinde Lindbergh, Fredensborg, Gdr. Henrik Jensen Strandmosegaard, Gdr. N. B. Sørensen Sletten og jeg.

Skønt mange af de indkomne Bidrag var tegnede "aarlig", og skønt Asylmoderen foreløbig var gratis (Fru Lund blev kun 11 Maaneder) Indsaa vi godt, at det ville knibe med at faa Gælden betalt og Asylet i Drift. Det var os derfor en stor Glæde, da Pastor Hansen fortalte, at han en Søndag, efter at have prædikeret i Fredensborg, havde talt med Kronprinsessen om Asylet, og Kronprinsessen havde da lovet at være Asylets Protektrice og tillagde det en ret betydelig aarlig Hjælp. Derved blev vi i Stand til hvert aar at afdrage noget paa Gælden, og

alt i flere Aar har Asylet staaet kvit og frit; mange af de oprindelige Bidragsydere er nu ogsaa faldet fra, dels ved Dødsfald eller af anden Aarsag, saa Asylet stadig trænger til at støttes".

Instruks for Asylmoderen ved Asylet i Sletten

Asylet holdes åbent til følgende tider:

Måned	Fra kl. - til kl.	Måned	Fra kl. - til kl.
Januar	9.00 15.00	Juni og juli	6.00 18.00
Februar	8.30 15.30	Aug. og sept.	7.00 17.00
Marts	8.00 16.00	Oktober	8.00 16.00
April	8.00 16.30	November	8.30 15.30
Maj	8.00 17.00	December	9.00 15.00

Asylet modtager børn fra 2½ år til 7 år. Det står Asylmoderen frit for at modtage eller afvise børn under 2½ år. Nøjagtig dagbog føres over de mødte børn.

De børn, som møder uvaskede i Asylet, må straks vaskes. Ligeledes vaskes alle børn før hjemsendelsen. Den fornødne sæbe samt håndklæder til dette brug bekostes af Asylet.

Leg og arbejde må veksle med passende mellemrum. Alle børnenes lege må foregå under tilsyn, så intet uordentligt finder sted.

De større børn lærer at stave samt at kende og skrive tal og bogstaver, ligesom de største piger også øves i strikning og andet håndarbejde.

Ligeledes må Asylmoderen ved at forklare børnene et billede eller ved småfortællinger hentet enten fra bibelhistorien eller passende eventyr søge at fængsle børnenes opmærksomhed og eftertanke, små lette børnesange indøves så vidt muligt.

Temperaturen i Asylstuen bør ej være under 14 grader. Når vejrforholdene tillader det, tilbringer børnene megen tid i frisk luft.

Hver dag efter børnenes hjemsendelse rengøres og udluftes Asylstuen omhyggeligt og mindst to gange om ugen vaskes gulvet.

Fra 1. november til 31. marts får hvert barn en kop ca. $\frac{3}{4}$ pægl mælk daglig. Da mælken ikke forud kan bestilles bragt til Asylet, eftersom kvantummet afhænger af det mødte antal børn, må Asylmoderen lade sin pige eller hjælperke hver dag afhente det fornødne kvantum mælk, derefter koge det og give børnene det passende varm til deres

mad. Mælken betales af Asylet, men for brændsel til kogningen ydes ingen særlig godtgørelse.

Til måltiderne fremsiger samtlige børn en lille bøn. Når børnene ved enkelte festlige lejligheder bespises, må Asylmoderen ligeledes tilberede maden efter nærmere anvisning af Asylbestyrelsen.

Asylets inventar, der overgives Asylmoderen tillige med en inventarliste, må kun undtagelsesvis tages i privat brug; sker dette og er en genstand beskadiget derved, må Asylmoderen erstatte den. Bliver en inventargenstand ubrugelig i Asylets tjeneste forevises den for det nærmest boende bestyrelsesmedlem, som må sørge for at genstanden bliver fornyet eller slettet af inventarlisten. En gang hvert år fremlægges inventargenstandene til eftersyn efter bestyrelsens forudgående tilsigelse.

Sommerferien varer ordentligvis 14 dage. De andre feriedage til jul, påske og pinse falder sammen med skolens ferier til disse højtider. I de måneder hvor ingen ferie falder på en søgnedag, har Asylmoderen ret til efter eget valg at tage en dag fri for at besørge hovedrengøring, som ej bør finde sted i Asyltiden. Fastelavnsmandag, kongens fødselsdag og grundlovsdagen, som også er feriedage, kunne dog ikke træde i stedet for den ovennævnte månedlige fridag.

Ønsker Asylmoderen på en ikke feriedag at forlade Asylet en halv eller en hel dag, må hun herom henvende sig til det nærmest boende bestyrelsesmedlem, selv om pigen eller hjælperen tilser børnene under fraværelsen. Ønsker hun at forlade Asylet i længere tid end en hel dag, må hun indhente tilladelsen hos bestyrelsens formand.

Det er Asylmoderens ret og pligt at tugte børnene, når de gøre sig skyldige dertil; men straffen skal al tid udøves med besindighed, og når barnet efter udstået straf atter er roligt, må Asylmoderen ved kærlig tiltale søge at overtale barnet om, at straffen både var fortjent og nødvendig.

Foruden de i denne instruks givne regler, må Asylmoderen være villig til at efterkomme de pålæg vedrørende Asylets drift som bestyrelsen senere måtte finde anledning til at give.

I bestyrelsen for Kronprinsesse Louises Asyl i Sletten maj 1897:

H. S. Hansen

A. V. Sørensen

Havrebjerghuset og en Ib Andersen fantasi

Af Niels-Jørgen Pedersen

Ib Andersens tegning fra Politikens Magasin

På Veksebovej mellem Veksebo by og Højsager, ligger der en lille samling huse, der kaldes Lille Veksebo. To små landbrugsejendomme, et tømmerværksted og et par huse mere. Et af disse huse, Veksebovej 28, et såkaldt muremesterhus, "Tårn Villaen" er målet for denne beretning. Husets historie bygger på indholdet af de bevarede skøder og hvad genboerne i sin tid har fortalt. På den lille gård skråt over for boede søskende parret Karl og Karen Olsen og lige overfor boede tækkemand Hansens enke, Ester Hansen og sømanden Marinus. Disse mennesker var gode til at fortælle om Tårn Villaens tidligere beboere og om noget af det, der i deres tid var foregået i huset.

Det nuværende hus blev bygget i 1917 af tømrer Niels Henrik Hansen, der den 19. oktober 1910 havde fået tinglæst adkomst til det gamle hus på matrikel nr. 4 q af hartkorn 0 fdk. 1½ alb. "Havrebjerghus" kaldet, for en købesum af kroner 11.000,00. Parcellen var med et areal på 2100 kvadrat alen, beliggende i Veksebo By, Asminderød Sogn.

Det gamle hus på parcellen havde været et mindre stråttækt aftægts-hus, som må formodes på et tidspunkt, at have tilhørt "Havrebjerg-gård", som ligger på marken bag ved mod nord. Det fortælles at N. H. Hansen, kaldet "Tusindkunstneren" havde bygget det nye hus uden på det gamle. Det var foregået på den måde, at medens han boede i den ene halvdel af det gamle hus, rev han den anden del ned og byggede den del af det nye hus færdigt, hvor efter han så flyttede ind i den del, medens han rev resten af det gamle hus ned og fik gjort det nye hus færdigt. Niels Henrik Hansen fik kun fire år i sit nybyggede hus, idet han den 1 maj 1922 solgte huset til pensionatejer Emil Herbst.

"Ejendommen sælges i den Tilstand, hvori den nu er og forefindes, med dens rette Tilliggende og Tilhørende, derunder Hegn og beplantning, med paastaaende Bygninger, disses grund-, mur- og nagelfaste Appertinentier, derunder 1 Komfur, 1 Vaskekedel, samt tilstedeværende Brandredskaber, og i øvrigt saaledes, at alt, hvad der rettelig maa henregnes til fast Ejendom med Tilbehør, medfølger i Handelen".

Emil Herbst, der havde pensionat i København, indrettede nu huset til sommerpensionat for ældre damer. Der blev indrettet værelser på 1ste sal og i den store tilbygning mod øst, som han havde fået opført, blev der en stor fælles spisestue. Til at hjælpe sig med at betjene pensionærene havde han en ung pige installeret i et lille rum under loftstrappen i tårnet. Der havde stuepigen sin soveplads. Herbst må så have været nødt til at vælge en ikke alt for langbenet pige til jobbet, hvis hun skulde have en chance for at rette benene ud, når hun skulde hvile ud til næste dags strabadser. Det åbne jordstykke på den anden side af vejen, var lejet på 99 år til dette hus. Jorden blev anvendt som frugt- og køkkenhave og blev betalt med 3 kroner om året. Dette lejemål udløb først i 1945.

To år efter at Emil Herbst havde erhvervet ejendommen, tilkøbte han en strimmel markjord af gårdejer Magnus Jørgensen på Havrebjerg-gaard. Den tilkøbte jord omsluttede den gamle parcel mod vest og nord og var ifølge det bevarede partielle matrikelkort på i alt 283 m². Samlet var ejendommen da kommet op på 1.110 m². Købesummen beløb sig til 300,00 kroner kontant. Den nye parcel blev sat i hartkorn med et ½ Album og 5 kroner i årlig hoveripenge.

Fortsættes s. 15

Program - efterår 2016

Humlegården nu og før

Tidspunkt: 13.09.2016 kl. 19:30 | Mødested: Humlebæk Strandvej 11, 3050 Humlebæk | Varighed: 2 timer | Tilmelding via foreningens hjemmeside eller tlf. 50621947

Forstander Pernille Folkmann indleder aftenen med at fortælle om Humlegården i dag. Det er Blå Kors der nu ejer og driver Humlegården, som et socialpædagogisk botilbud for mennesker, der har haft et længerevarende alkoholmisbrug.

Herefter vil Peter Heiberg berette om stedets snart 100-årige historie, som før Blå Kors' overtagelse har været stald og domestikbolig for landstedet Kullaberg for siden at blive råkost-kursted og privathospital.

Landsbyen Langstrup

Tidspunkt: 22.09.2016 kl. 13:00 | Mødested: Lindehuset, Fredensborg | Varighed: 2 timer

Bent Skov Larsen vil denne eftermiddag fortælle om lokalhistorisk forenings årsskrift 2016 om landsbyen Langstrup med udblik til områdets arkæologi, geologi og flora og fauna. Entre til Lindehuset 15 kr.

Udflugt til Hegnsholt

Tidspunkt: 15.10.2016 kl. 14:00 | Mødested: Hegnsholt, Grønholt | Varighed: 2,5 t. | Tilmelding via foreningens hjemmeside eller tlf. 50621947

Niels og Lise Fennet vil vise rundt på det landpalæ, som de har brugt megen tid og energi på at sætte i stand. Huset er oprindeligt tegnet af arkitekt C. F. Hansen, og siden udbygget og renoveret. Omvisningen slutter af med en kop kaffe med brød.

Begrænset antal (30), pris 75 kr.

Storm P

Tidspunkt: 09.11.2016 kl. 19:30 | Mødested: Nivaagaards Malerisamling | Varighed: 2 timer

Fortæller og forfatter Poul Kragelund vil denne aften fortælle om Storm P.

"Kunst er noget man ikke kan, og kan man det, er det ingen kunst", påstod multikunstneren Storm P. Vi laver en række nedslag i hans store produktion af billeder, tegninger og historier for at finde ud af, hvad den folkekære satiriker og humorist kan have ment med sit finurlige ud-sagn. Også kunstnerens hverdag på Frederiksberg bringes i spil.

Entré denne aften 50 kr. til Nivaagaards Malerisamling. Tilmelding til bent.sl@mail.tele.dk. Betaling på konto reg. nr 1551 Konto nr. 1 560 611

Landbyen Langstrup

Tidspunkt: 23.11.2016 kl. 14:00 | Mødested: Humlebæk Bibliotek | Varighed: 2 timer

Bent Skov Larsen vil denne eftermiddag fortælle om lokalhistorisk forenings årsskrift 2016 om landsbyen Langstrup med udblik til områdets arkæologi, geologi og flora og fauna.

Tyven

Tidspunkt: 18.01.2017 kl. 19:30 | Mødested: Humlebæk Bibliotek | Varighed: 2 timer

De fleste har hørt historien om tyveriet og omsmeltingen af guldhornene i 1802. Men hvem var den mand, der så kynisk destruerede de enestående oldtidslevn blot for at berige sig? I foredraget tegner professor Ulrik Langen et portræt af degnesønnen, der endte som falskmøntner og tyv, og sætter forbrydelsen ind i en større national sammenhæng.

Arrangementet er i samarbejde med Foreningen Norden. Entre for medlemmer af en af de to foreninger 20 kr. Ikke medlemmer 30 kr.

Erindringer fra besættelsestiden i Asminderød-Grønholt Kommune

Fredensborg-Humlebæk lokalhistoriske forening

Foreningens bog med erindringer fra besættelsesårene var en selvstændig udgivelse, og blev derfor ikke som årbøgerne udsendt til foreningens medlemmer.

Anledningen til udgivelsen var 70 året for Danmarks befrielse 5. maj 2015. En del af erindringerne i bogen er tidligere trykt i foreningens årsskrifter, medens andre er nye, f.eks. Peter Læssøe Stephensens "u-heroiske" men sande beretning og Jørgen Wistrøms oplevelser fra Fredensborg

Bogen, som er på 129 sider og rigt illustreret, er stadig på lager og kan købes for 75 kr. ved henvendelse til formanden eller via hjemmesidens Publikationer.

Indmeldelse:

Jeg ønsker at blive medlem af Fredensborg-Humlebæk lokalhistoriske Forening.

Kontingentet er i 2016 160 kr. og for 2017 er det 170 kr.

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr. : _____ By: _____

E-mail: _____

Indmeldelse sker ved fremsendelse af udfyldt blanket til foreningens formand Bent Skov Larsen eller kan gøres via foreningens hjemmeside.

Foreningens vedtægter findes på hjemmesiden:

<http://www.fredensborg-humlebaek-lokalhistorisk.dk/>

Det står ikke helt klart, hvornår huset kom til at hedde "Solvang", men søskendeparret Karen og Karl Hansen på gården skråt overfor mente, at det var rentier Herbst, der havde givet huset dette navn.

På en indsætning i murværket på tårnet, kan man se hvor navnet har stået. Pensionatsejer Emil Herbst skøder og endelig overdrager den 30 juni 1925 ejendommen på matrikel nr. 4q og 4ø af Veksebo By til assistent ved statsbanerne C. Palner. Skødets tekst er stort set identisk med foregående skøde, dog er der kommet nye installationer med ind i billedet. Der nævnes som tidligere komfur og kedel men nu også kakkelovne, samt gas- og elektriske ledninger. Salgsprisen var da kommet op på 15.000,00 kr.

Igen med genboerne Karen og Karl Hansen på gården overfor som kilde, er det blevet fortalt at Palner havde kyllinger til opfodning i den før omtalte store spisestue i tilbygningen mod øst. Hvornår den gode garage med skorsten og kakkelovn er kommet til vides ikke, men det er overordentligt sandsynligt at denne bygning oprindeligt har indeholdt en gammeldags grukedel til storvask.

Hvornår den næste ejer, vekselerer B. Waagensen, har overtaget huset vides ikke, men den 23 september 1954 overtog pensioneret postmester Charles Aagaard Rasmussen ejendommen fra Waagensen. Aagaard Rasmussen havde haft postmesterembede i Præstø, men efter sin pensionering havde han åbenbart fået lyst til at opleve det skønne Nordsjælland. Aagaard Rasmussens kone gik meget ind for at haven var vel passet. Udfor den østre tilbygning fik de bygget en høj hvidmalet træveranda, af naboerne kaldet "Kommandobroen". Der kunne fruene så sidde og kommentere mandens arbejde ude i haven. Efter konens død blev Aagaard Rasmussen hurtigt træt af landbolivet. Den 15. november 1967 flyttede han på plejehjem i Helsingør og lod huset gå videre til brødrene Flemming og Niels-Jørgen Pedersen for den nette sum af 125.000 kr. I årene der fulgte fik mange unge mennesker stor glæde af en kort tid at bo tilleje i et af husets mange værelser. Den tid ændredes da Alice Ebbesen berigede huset med to dejlige unger. Men for billøse forældre var der for langt til børneinstitutionerne i Fredensborg, på trods af hyppig og førsteklases taxa-service fra "Poul Danmark" Asminderød. En nytårsnat løb brønden tilmed tør for vand og så var det også slut med landbolivet for vort vedkommende.

Tårnvillaen, Veksebovej 28 (SAVE 1999)

Ejer oversigt:	Fra - Til
Tømrer Niels Henrik Hansen, Matr.nr. 4q "Havrebjerghus"	1910-1922
Pensionat ejer Emil Herbst. Matr.nr. 4q af Vexebo	1922-????
Rentier Emil Herbst. Matr.nr. 4ø fra gårdejer Magnus Jørgensen	1924-1925
Assistent ved Statsbanerne C. Palner. Matr.nr. 4q og 4ø. "Solvang"	1925-????
Vekselerer B. Waagensen	????-1954
Pensioneret postmester Charles Aagaard Rasmussen	1954 -1967
Flemming og Niels-Jørgen Pedersen i lige sameje	1967-1969
Alice Ebbesen og Niels-Jørgen Pedersen	1969-1977

Villa Zoar og parken der svandt ind

Af Peter Heiberg

*Grosserer Nicolai Henrik Knudtzon tager imod ved indkørslen til villa Zoar 1912.
(Foto Julie Laurberg)*

I begyndelsen af sidste århundrede gjorde to mænd i Fredensborg sig store anstrengelse for at få parker, som i mindre skala ganske vist, kunne måle sig med Slotshaven.

Da højesteretssagfører Guy Shaw i 1913 havde bygget sit hvide palæ Villa Shaw, Hillerødvejen 1-3, lod han nogle år efter en af tidens førende havearkitekter G.N. Brandt (1878-1945) anlægge haven. Den 20 tdr. land park blev indrettet med store plæner, frugt- og buksbomhave, staudebede, havehus, pavillon og et amfiteater. På dette teater blev der hvert år opført skuespil med de bedste skuespillere fra Det kongelige Teater. Frem til 1960 var parken et meget velholdt anlæg, I dag er stort set alle spor efter Brandt forsvundet, da haven nu udelukkende plejes med hvad, der kan klares med en plæneklipper.

Det andet - noget mindre - haveanlæg blev anlagt lige ved siden af Slotshaven i Skipperallé i 1903 af havearkitekten Erik Erstad-Jørgensen (1871-1945). Han fik opgaven af arkitekten og kongelig bygningsinspektør J. Magdahl Nielsen, som havde tegnet det hvide palæ med

portnerbolig og stald nede ved Skipperalléen. Villaens bygherre var grosserer Nicolai Henrik Knudtzon (1841-1925).

Grossereren var en holden mand, som havde forvaltet familiefirmaet, der handlede med uld og klipfisk fra Island, så godt, at da han valgte at trække sig tilbage, kunne han i 1900 købe komponisten Edouard Helsteds villa Zoar i Skipperallé. Villa Zoar var på det tidspunkt en fin lille 1700-tals bygning. Meget lig de ældste huse i Slotsgade. Knudtzon valgte dog at rive huset ned. I stedet opførte han det nuværende palæ. Han beholdt navnet Zoar, der var navnet på den by, hvor Lot i følge Det gamle Testamente søgte tilflugt og som blev skånet, da Gud i vrede over beboernes skørlevned udslettede byerne Sodoma og Gomorra.

Ved forskellige tilkøb kom haven op på 8 tdr. land. Hertil kom en mark, som blev købt for at sikre udsigten over Esrom Sø fra en udsigtshøj i haven. Parken er terrænmæssigt varieret med kuperinger og en lille sø.

Nok var parken planlagt af en af tidens førende havearkitekter, men Knudtzon, der botanisk set var meget indsigtfuld, havde en afgørende indflydelse på hvilke træer, buske og blomster, der blev sat rundt omkring i parken.

Da han havde tilbragt de første 10 år i Villa Zoar, gjorde han status ved at lade kongelig hoffotograf Julie Laurberg gennemfotografere villaen og især parken. Det kom der et stort pragtalbum ud af. I 25 fotos ses Knudtzon posere forskellige steder i parken. Ofte med beskærrersaks i hånden. Af albummets billedtekster fornemmes det klart, at det er en vidende mand, vi her har at gøre med. Nåletræer omtales f.eks. konsekvent coniferer og yndlingstræet, parasoltræet, med sit latinske navn: *Sciadopitys verticillata*. Overalt i haven så man på og ved planter og træer små specialfremstillede ovale porcelænskilte fra Den kgl. Porcelainsfabrik med væksternes latinske navne. Alle dele af haven skildres i fornemme fotos: Indkørslen med portnerbolig og stald samt det arkitekttegnede havehus, drivhusene med køkkenhaven og endelig den beskedne gartnerbolig i bunden af haven (for enden af nuværende Zoarsvej).

I 1925 døde grosserer Knudtzon og ejendommen solgtes til en anden velhavende grosserer, Carl Simonsen (1867-1952). Han ejede en fabrik, som producerede blandt andet kvalitetscyklen Hamlet, desuden havde han agenturet for Lipton Te i Danmark. Han formåede at passe godt på palæ og park i det kvarte århundrede han var ejer. Ved hans død blev ejendommen overtaget af en kiropaktor, som ikke i samme omfang havde midler til at vedligeholde.

Parasoltræ i Zoarparken i dag og grosserer for 100 år siden bevæbnet med beskærersaks ved yndlingstræet. (Foto Peter Heiberg og Julie Laurberg)

Villa og park forfaldt og nødvendige moderniseringer af f.eks. varmanlæg blev ikke foretaget. Resultat var et hastigt forfald. I 1959 blev Zoar sat til salg for en slik.

Køber var fabrikant Fritz Køie fra Hillerød, som fremstillede gasbrændere og -lygter. Han betingede sig ved købet at dele af parken måtte udstykkes, og at palæet måtte benyttes til såvel beboelse som erhverv. Begge ønsker blev efterkommet. I stue og kælder blev der indrettet produktion med 30 ansatte.

Udstykningen af dele af parken var en nødvendighed for at sikre midler til ombygning og restaurering af palæet. Forhandlinger med kommune og naturfredningsmyndighederne kom hurtigt i stand og allerede i juni 1959 var udstykningsplanen en realitet med udskillelse af køkken- og frugthaven. På arealet anlagdes Zoarsvej med i alt en snes grunde.

I 1966 kunne de første ibrugtagningstilladelser udstedes. Skønt fabrikant Køie havde betinget sig, at alle huse skulle have høj tagrejsning fik flere af de ny villaer de dengang meget populære built-up-tage. Blandt andet de to arkitektonisk set meget interessante villaer nr. 10 og 12, som var tegnet af henholdsvis arkitekterne Jørgen Møller og Tarquini Mårtensson. I midten af 1970'erne blev portnerboligen udmatrikule-

ret og fik adressen Skipperallé 5.

Den sidste udstykning af parken skete i 1981, hvor haven bag hovedhuset med den lille sø fik sin egen lokalplan (F13 vedtaget 17-12-1981) og blev udlagt til kædehusbebyggelse. Det blev Hosby Totalbyg, som købte grunden og opførte 10 rækkehuse tegnet af arkitekterne Friis & Moltke.

Her 30 år efter opførelsen i 1985 fremstår området smukt og i store træk med bevoksning og terrænformer bevaret. Da byggeriet gik i gang, røg der i løbet af en formiddag mange specielle træer og buske, som var blevet registreret i forbindelse med udarbejdelsen af lokalplan F13. I lokalplanen var der for friarealerne anført en række bestemmelser, hvis formål det var at skåne og bevare mest muligt af områdets værdifulde bevoksning og parkagtige karakter. Det er stadig muligt på arealet, at finde mindst et eksemplar af Knudtzons yndlingstræ: Parasoltræet.

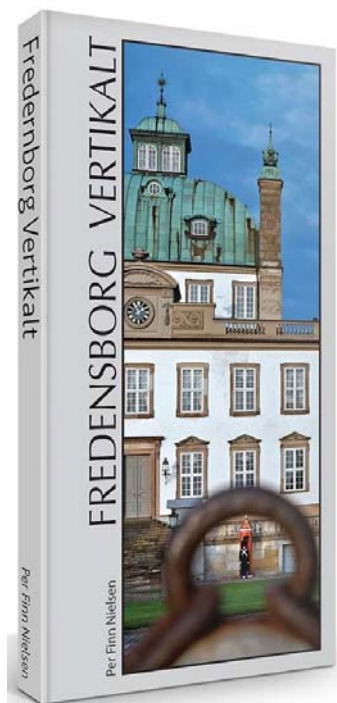
Ejerforeningen bør overveje at efterplante nogle stykker af dette træ, som er et enestående havetræ. Dets langsomme vækst gør, at det ikke vokser ud over det hele. De elegante nåle giver ydermere en pragtfuld baggrund for andre planter.

Villa Zoars park er henover de sidste 50 år unægtelig svundet ind, men udstykningerne er trods alt sket på en måde, så områdets helhedsindtryk ikke er spoleret. Fra Skipperallé tager palæet sig stadig rigtig godt ud og samspillet med rækkehusene i Zoarparken fremstår i dag vellykket. Endelig er Zoarsvej blevet en af byens mest attraktive villaveje i kraft af det tætte naboskab til slotsparken og de mange fine villaer.

Kilder: Fotoalbummet befinder sig i Fredensborg Arkiverne. Oplysningerne vedr. udstykningerne er hentet i Fredensborg kommunes byggesagsarkiv (Weblager). Endelig har læsning i *Knudens krønike* (2015) givet mange værdifulde oplysninger.

Bognyt

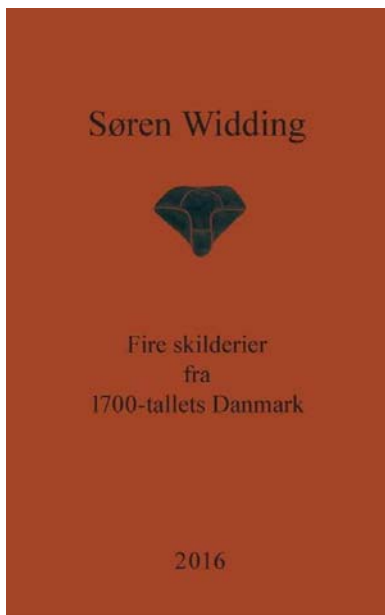

Smuk fotobog af fotografen Per Finn Nielsen.

Bogen indeholder 75 smukke billeder af det kongelige og naturskønne Fredensborg fotograferet i en fascinerende vertikal komposition. Gennem kameraet opleves slottet, de officielle ceremonier, Den Kongelige Livgarde på arbejde og Gardehusarerne på deres smukke heste. Ligeledes følges årets gang fra den mørkeste vinter, over det lyse forår med anemoner, sommerens fugleunger, efterårets eksplosive farver og ender igen i vintermørket.

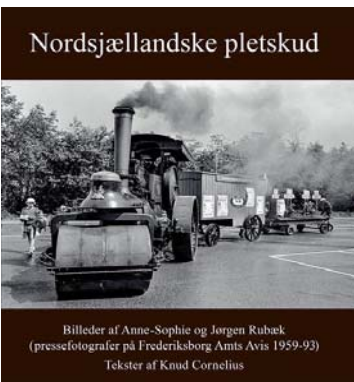
Novellesamling om begivenheder, som nok eller meget vel kunne have udspillet sig i Fredensborg og omegn i 1700-tallet. Fortællingerne er skrevet af Søren Widding og udgivet posthumt. Det er rene røverfortællinger med små kriminalgåde iblandet refleksioner over ret og retfærdighed. Widdings fortælleglæde og store interesse for lokal- og retshistorie fornægter sig bestemt ikke. Han bruger de lokaliteter, han kendte så godt, Slottet, Birkedommergården, kulsviernes Gribskov og endelig Regensen, hvor han boede i sin studietid.

Bøgerne kan købes hos Fredensborg Boghandel eller bestilles via foreningens hjemmeside: Publikationer.

Nordsjællandske pletskud - Billeder af Anne-Sophie og Jørgen Rubæk / Knud Cornelius. Forlaget Esrum Sø. 312 sider.

Endnu en stor og overordentlig smukt udstyret bog fra Richter-Friis' forlag. Denne gang med et udvalg af Frederiksborg Amts Avis fotografierne Rubæks fotos fra 1959 til 1993. 300 fotos af de næsten 200.000, som

blev afleveret til det lokalhistoriske arkiv i Alsønderup-Tjæreby, er gengivet i bogen og levende kommenteret af Amtsavisens mangeårige kulturmedarbejder Knud Cornelius.

Fra vores del af avisens dækningsområde er der 13 pletskud. Der er et foto med en skinncykel i jernbaneoverskæringen ved Fredensborg Station, som giver beskueren mange tolkningsmuligheder. Et bevægende portræt ledsager historien om Lars Larsen i Danstrup, som brugte 11 år på med

trillebør at flytte en bakke og fylde den i et mosehul, så han kunne dyrke liljer og løg. Andre gode tekster og fotos er der fra Lars Foss Kemi, af mælkekartonflåden som i 1984 forgæves forsøgte at sætte en Guinness-rekord og et fra træmassakren i Skipperallé i 1990. Blot for at nævne nogle eksempler.

Det er en bog man helt sikkert vil vende tilbage til, og hver gang vil billederne være stikord, der sender betragteren på tidsrejse.

Peter Heiberg

Toelt landsbys historie. En landsbys historie gennem 800 år. Udgivet af Toelt Landsbylaug 2015.

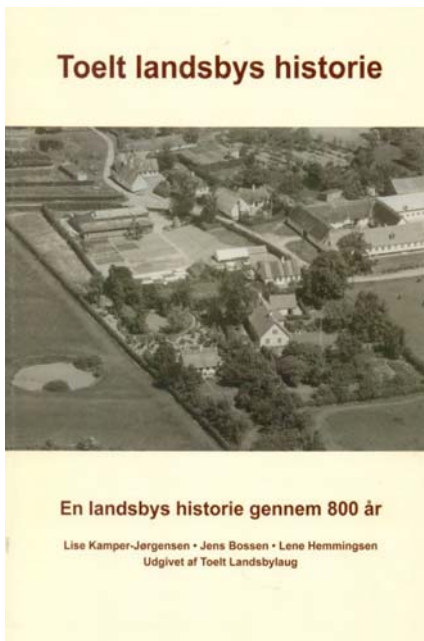
Grav hvor du står! Sådan lyder opfordringen til historisk interesserede, som gerne vil skrive en bog om deres interesse. Den opfordring har tre nuværende beboere i Toelt taget op. Det er Lise Kamper-Jørgensen, Jens Bossen og Lene Hemmingsen, der står som forfattere til denne yderst grundige fortælling om et lille landsbysamfunds historie og liv. Den er resultat af et ret omfattende kildestudium, der bevæger sig fra det mere generelle, ældre stof til den specifikke gennemgang af de enkelte huse i landsbyen. Der fokuseres særligt på Toelt Skole og fire store gårde: Thoraasgaard, Blankhøjsgaard, Siebjerggaard og Strikkergaarden, der alle kendes fra slutningen af 1600-tallet. I 1918 havnede Niels Appeldorn Nielsen i Toelt, hvor han sammen med sin bror Christian V. Nielsen etablerede Nordsjællands Planteskole, der stadig eksiste-

rer dog nu på adressen Søholmvej 23. Jens Bossens erindringer danner baggrund for tiden efter 1970, hvor hvert enkelt hus beskrives. Lise og Finn Kamper-Jørgensen er tovholdere på projektet, idet Lise Kamper-Jørgensen har redigeret og Finn Kamper-Jørgensen står for billedsiden og bag kameraet, når det gælder de mange fotos og den medfølgende dvd, der er optaget af ham i årene op til 2015, og den er et kapitel for sig:

Optakten er et lydbillede med Toelt-valsens, der introducerer landsbyen med panoreringer, der følger veje og stier med kig til gadekæret og de enkelte huse. De nævnes dog ikke ved deres adresser eller ejere, og der er i det hele kun få tekster som overskrifter til afsnittene i videoen, der virker meget indforstået. Der er benyttet underlægningsmusik og meget få speaker-kommentarer. En meget stor del af videoen handler om fælles fester som fastelavn, Sct. Hansbål og juletraditioner samt nogle af beboernes runde fødselsdage. De understreger det stærke sammenhold og fællesskab i landsbyen, men for en udenforstående føles det meget privat og uredigeret. Videoen spiller i 1 time og 25 minutter.

Bogen og videoen er den første samlede beskrivelse af det lille landsbysamfund og henvender sig især til tidligere, nuværende og fremtidige beboere i Toelt. Bogen er i formatet A4, og det er måske ikke så hensigtsmæssigt, for linjelængden bliver for stor til, at den bliver letlæselig. Dertil kommer, at mange spredte notater gør sproget noget usammenhængende. Især for den generelle dels vedkommende kunne man ønske sig nogle kildeangivelser. Men selv om dette forsøg skæmmes af begyndervanskeligheder og for videoens vedkommende af alt for mange private billeder skal det ikke forhindre, at den samlede vurdering er: et eksempel til efterfølgelse for andre landsbyer i kommunen, gerne som et teamwork blandt de nuværende beboere.

Ernst Tursø.

B

Bestyrelsen for Fredensborg-Humblebæk lokalhistoriske Forening 2016 - 2017:

Formand: Bent Skov Larsen, Bogårdsvej 309, 3050 Humlebæk

Tlf. 49 19 11 47 Mobil 28 34 64 35 - mail: bent.sl@mail.tele.dk

Næstformand: Peter Heiberg, Nørredamsvej 3 3480 Fredensborg

Tlf. 48 48 15 41 Mobil: 50 62 19 47 - mail: peter@heibergs.net

Kasserer: Heidi Ølgaard, Teglgårdsvej 111B, 3050 Humlebæk

Tlf. 49 19 23 46 - mail: heidi.olgaard@gmail.com

Sekretær: Erik Vestergaard Thomsen, Violvej 28, 3050 Humlebæk

Tlf. 49 19 04 09 - mail: evt@privat.dk

Bestyrelsesmedlemmer:

Karen Lisbeth Poulsen, Langerødvej 33, 3480 Fredensborg

Tlf.: 49194229 - mail: karenlisbethpoulsen@gmail.com

Per Marstrand, Humlehaven 34, 3050 Humlebæk

Tlf. 93 94 44 30 - mail: per.marstrand@skolekom.dk

Poul Christensen, Sørupvej 60, 3480 Fredensborg

Tlf. 5137 4247 - mail: britta@post9.tele.dk

Suppleanter:

Annette Engelstoft, Vænget 9, 3050 Humlebæk

Tlf. 4074 3512 - mail: annette.engelstoft@gmail.com

Else Mariager

Slotsvænget 15, 3480 Fredensborg

Tlf. 4585 1328 - mail: else@bitco.dk

